

betvivles, at det er en god ide at lade en kapitalmarkedsundersøgelse for 1960'erne munde ud i en række internationale perspektiver. I virkeligheden kan det måske snarere undre læseren, at Leth Jeppesen ikke dyrker dette lidt mere end tilfældet er. Specielt kunne man godt have ønsket sig en stærkere fremhævelse af, at frigørelsen af væsentlige dele af de internationale kapitalbevægelser siden 1960 har indsnævret mulighederne for at føre rentepolitik her i landet. Man kan måske tillade sig at gætte på, at forbindelsen mellem bevægelserne i det udenlandske og det danske renteniveau ville være blevet trukket stærkere frem i bogens renteanalyse, hvis forfatteren havde haft begivenhederne i maj 1969 på lidt større afstand, da han lagde sidste hånd på manuskriptet.

Af hensyn til de travle læsere af tidskriftet, som kun ser det sidste afsnit i hver anmeldelse, skal jeg afslutningsvis gentage, at Leth Jeppesens bog er en vel-skrevet oversigt over 10 begivenhedsrige år på det danske kapitalmarked.

Morten Balling*

* Amanuensis ved Handelshøjskolen i Århus.

CHARLES BETTELHEIM: *India independent*. London: Macgibbon & Kee, 1968. 409 pp. Pris: 84 s.

PAUL STREETEN og MICHAEL LIPTON (red.): *The crisis of Indian planning - Economic planning in the 1960's*. London: Oxford University Press, 1968. 416 pp. Pris: 75 s.

Disse to bøger handler trods deres forskellige titler til dels om det samme og skal derfor her anmeldes under ét.

Ifølge bogens omslag er Charles Bettelheim professor i økonomi ved Sorbonne. Bogen handler om Indiens økonomiske forhold siden uafhængigheden. Forfatteren har delt bogen i to dele: Part One, der handler om årene lige efter uafhængigheden, og Part Two, der skildrer udviklingen fra da

til nu. Part One giver nærmest en situationsskildring, medens anden delen tilsigter at analysere udviklingen.

På sine godt 140 sider giver den første del en god fremstilling af den økonomiske struktur. Det virker, som om forfatteren har et betydeligt førstehåndskendskab til det datidige Indien. Han lægger ikke skjul på, at han føler sig stærkt engageret, og giver udtryk for sympati med Indiens fattige hvad enten de er bønder eller arbejdere, og håber på reformer, der kan stække pengeudlånernes, kapitalisternes og andre lignende gruppers virksomhed. En sådan medleven kan tage magten fra en forfatter og farve hans fremstilling og analyse. Det er ikke mit indtryk, at dette er sket i større omfang; tværtimod føler jeg, at det lykkes forfatteren trods hans stillingtagen at give os et realistisk billede af det Indien, hvor med selvstændigheden startede. Han giver ikke alene en oversigt over de størrelser, der hos os ville indgå i en økonomisk analyse, men han fremhæver de økonomiske konsekvenser af mangfoldigheden af sprog, kaster etc.

Bogens anden del forekommer langt mindre værdifuld. Den består for en stor del af ret ukritiske referater af 5-årsplaner og af, hvordan de bliver (eller ikke bliver) gennemført. I disse afsnit synes problemerne og vanskelighederne, der vitterligt har været forbundet med gennemførelsen af disse planer, at være dæmpet ned. Det hele virker som en ikke særlig dybtgående gennemgang af officielle dokumenter og officielle standpunkter.

Bogen er velforsynet med en række små tabeller; de fleste af dem særdeles illustrerende. Enkelte har jeg ikke været i stand til at forstå. Om det er oversætteren, der ikke har forstået indholdet, eller om det drejer sig om almindelig sjusk, ved jeg ikke. Rent sprogligt er bogen hist og her lidt ejendommelig. Medens den næsten hele vejen er skrevet i økonomers almindelige fællessprog, anvender forfatteren enkelte steder fagtermer, der ville høre hjemme i en marxistisk fremstilling.

Det er så heldigt, at den anden bog, der

betvivles, at det er en god ide at lade en kapitalmarkedsundersøgelse for 1960'erne munde ud i en række internationale perspektiver. I virkeligheden kan det måske snarere undre læseren, at Leth Jeppesen ikke dyrker dette lidt mere end tilfældet er. Specielt kunne man godt have ønsket sig en stærkere fremhævelse af, at frigørelsen af væsentlige dele af de internationale kapitalbevægelser siden 1960 har indsnævret mulighederne for at føre rentepolitik her i landet. Man kan måske tillade sig at gætte på, at forbindelsen mellem bevægelserne i det udenlandske og det danske renteniveau ville være blevet trukket stærkere frem i bogens renteanalyse, hvis forfatteren havde haft begivenhederne i maj 1969 på lidt større afstand, da han lagde sidste hånd på manuskriptet.

Af hensyn til de travle læsere af tidskriftet, som kun ser det sidste afsnit i hver anmeldelse, skal jeg afslutningsvis gentage, at Leth Jeppesens bog er en velskrevet oversigt over 10 begivenhedsrige år på det danske kapitalmarked.

Morten Balling*

* Amanuensis ved Handelshøjskolen i Århus.

CHARLES BETTELHEIM: *India independent*. London: Macgibbon & Kee, 1968. 409 pp. Pris: 84 s.

PAUL STREETEN og MICHAEL LIPTON (red.): *The crisis of Indian planning - Economic planning in the 1960's*. London: Oxford University Press, 1968. 416 pp. Pris: 75 s.

Disse to bøger handler trods deres forskellige titler til dels om det samme og skal derfor her anmeldes under ét.

Ifølge bogens omslag er Charles Bettelheim professor i økonomi ved Sorbonne. Bogen handler om Indiens økonomiske forhold siden uafhængigheden. Forfatteren har delt bogen i to dele: Part One, der handler om årene lige efter uafhængigheden, og Part Two, der skildrer udviklingen fra da

til nu. Part One giver nærmest en situationsskildring, medens anden delen tilsigter at analysere udviklingen.

På sine godt 140 sider giver den første del en god fremstilling af den økonomiske struktur. Det virker, som om forfatteren har et betydeligt førstehåndskendskab til det datidige Indien. Han lægger ikke skjul på, at han føler sig stærkt engageret, og giver udtryk for sympati med Indiens fattige hvad enten de er bønder eller arbejdere, og håber på reformer, der kan stække pengeudlånernes, kapitalisternes og andre lignende gruppers virksomhed. En sådan medleven kan tage magten fra en forfatter og farve hans fremstilling og analyse. Det er ikke mit indtryk, at dette er sket i større omfang; tværtimod føler jeg, at det lykkes forfatteren trods hans stillingtagen at give os et realistisk billede af det Indien, hvor med selvstændigheden startede. Han giver ikke alene en oversigt over de størrelser, der hos os ville indgå i en økonomisk analyse, men han fremhæver de økonomiske konsekvenser af mangfoldigheden af sprog, kaster etc.

Bogens anden del forekommer langt mindre værdifuld. Den består for en stor del af ret ukritiske referater af 5-årsplaner og af, hvordan de bliver (eller ikke bliver) gennemført. I disse afsnit synes problemerne og vanskelighederne, der vitterligt har været forbundet med gennemførelsen af disse planer, at være dæmpet ned. Det hele virker som en ikke særlig dybtgående gennemgang af officielle dokumenter og officielle standpunkter.

Bogen er velforsynet med en række små tabeller; de fleste af dem særdeles illustrerende. Enkelte har jeg ikke været i stand til at forstå. Om det er oversætteren, der ikke har forstået indholdet, eller om det drejer sig om almindelig sjusk, ved jeg ikke. Rent sprogligt er bogen hist og her lidt ejendommelig. Medens den næsten hele vejen er skrevet i økonomers almindelige fællessprog, anvender forfatteren enkelte steder fagtermer, der ville høre hjemme i en marxistisk fremstilling.

Det er så heldigt, at den anden bog, der

her anmeldes, ligesom begynder, hvor den førstes Part One slutter. *The Crisis of Indian Planning* giver den udviklingsskilddring, Charles Bettelheim ligesom ikke har magtet.

I april 1967 mødtes ca. 40 britiske og indiske videnskabsmænd m.m. for at drøfte Indiens planlægning. De afhandlinger, der dannede grundlaget for disse drøftelser, er nu offentliggjort, ikke i den oprindelige form, men i den form, forfatterne ønskede at give dem efter drøftelserne. Den særlige tilblivelse rummer en fare, som det ikke er lykkedes at komme helt udenom. De forskellige forfattere har skrevet deres afsnit for en lille kreds af specialister og forudsætter hermed meget som kendt, som faktisk kun kendes af få. Jeg er ikke i tvivl om, at kendte man f.eks. de indiske planer i alle detaljer, ville bogen være endnu meget værdifuldere, end den nu virker.

Bogens 12 afhandlinger er så forskellige og på så forskelligt niveau, at den ikke rigtigt føles som en helhed. De fleste og de største er imidlertid af fortrinlig kvalitet. Den, der vil vide noget om Indien og vanskelighederne ved at planlægge i et land af dettes struktur, vil i denne bog kunne hente megen viden og inspiration. Særligt to afhandlinger skal fremhæves for det gode: Michael Lipton, »Strategy for Agriculture: Urban Bias and Rural Planning« (66 sider) og David Ovens, »Investment in Human Capital« (64 sider).

Der hersker almindelig enighed blandt disse forfattere om, at de indiske planer kun i meget begrænset omfang har succes bag sig, hvis man ved succes forstår, at det, man planlagde, også blev til virkelighed.

Landet er så stort, at man skulle tro, at de store tals lov ville løse nogle af de problemer, der skyldes uforudsigelige forhold såsom tørke, politisk uro etc., men arealet er alligevel så meget mindre end f.eks. USSR's eller USA's, at dette ikke sker. Man man forstår meget vel det hjertesuk, der findes et sted i bogen, og som går ud på, hvor svært det er at planlægge i et land, der inden for samme 5-årsperiode bliver udsat for 2 fjendtlige angreb (Pakistan og

Kina) og for 3 års usædvanlig tørke med hungersnød til følge.

Men landet præges også af, at dets økonomiske system er et sammenvæv af statslige virksomheder og private. Man kan lægge planer for udviklingen af de første, men planer for de sidste kan kun blive et kvalificeret gætværk; og har man gættet galt, kan det være økonomisk galimatias at gennemføre det planlagte for den offentlige sektor. Hertil kommer den ikke ubetydelige fremmede bistand, hvis størrelse og karakter man langt fra kan kende i alle detaljer på forhånd.

De i anmelderens øjne mest interessante problemer er knyttet til landbruget, Indiens hovederhverv, hvad enten man måler efter indkomst eller efter antal beskæftigede. Dette erhverv er privat for så vidt angår dets praktiske udøvere, men dets infrastruktur er offentlig eller semi-offentlig (co-operativ); og denne infrastruktur har en enorm betydning for erhvervets eventuelle udvikling. Der er blandt forfatterne af bogen almindelig enighed om, at landbruget har en langt gunstigere capital/output-ratio end de øvrige erhverv, men de er også enige om, at planerne om udvikling i form af investeringer koncentrerer sig om de andre erhverv. At der er så stor forskel i c/o-ratio, er vel ikke så mærkværdigt. Dette må jo næsten nødvendigvis blive følgen af, at der ikke findes noget fælles kapitalmarked. Er renten 10 % for industrien og 100 % for landbruget, skal der jo blive forskel. Bogen diskuterer grundigt, hvorfor man ikke får disse institutionelt betingede forskelle brudt ned. Overalt i udviklingslandene synes jo i øvrigt mangelen på et fælles kapitalmarked at være noget alvorligt. At dette er tilfældet, har blandt andet noget at gøre med sikkerhedsstillelse og med den manglende sondring mellem konsumlån og produktionslån, som naturligvis er alvorligere i erhverv som landbrug end i storindustri.

Flere af forfatterne er inde på problemerne omkring planernes politiske side. Har politikerne lovet meget, er det svært for planlæggerne at negligere løfterne.

Oftest skal planerne godkendes af parlamentarikerne - dette gælder også Indien. Kan man forestille sig et parlament vedtage, at i løbet af den næste planperiode skal arbejdsløsheden stige fra f.eks. 5 % til 10 %; og dog kan dette være en uundgåelig følge af oplysningsarbejdet på landet, urbaniseringen, kapitalmangelen i byerne, og det er muligt, at planen sikrer en større beskæftigelse end under de givne forhold på nogen anden måde mulig.

Så nærmer vi os da til, at der bliver ikke én, men flere planer. Man får én plan til udvortes brug, som er inkonsistent, men som opfylder de politiske løfter, men som man, d.v.s. planlæggerne, ved ikke kan gennemføres. Og så har man en anden plan, som måske end ikke er fæstnet til papiret, til indvortes brug, som er konsistent, og som man tror, man kan gennemføre. Jeg har på fornemmelsen, at man i udviklingslandene ved politikernes forståelige givne løfter til en befolkning, der vil, at uafhængigheden skal føre til fremskridt, tvinges ind i en slags dobbeltmoral.

Forfatterne til denne bog er så godt som alle særdeles kyndige i indiske forhold og har et meget stort kendskab til indisk planlægning, men så vidt jeg forstår, er ingen af dem selv ansvarlige for planlægningen. Dette fritager fremstillingen for at blive et forsvar for det, man gør og har gjort. Omtalen er imidlertid yderst positiv i sit sigte, man føler ved læsningen, at man er i et selskab, som nok kritiserer, men som er klar over vanskelighederne, og hvis ønske er at bidrage til, at planlægningen kan blive gjort på en bedre måde næste gang.

Bogen er værd at læse, ikke blot for folk interesserede i indiske forhold, men også for dem, der er interesserede i de mange problemer, der dukker op, når man vil lægge planer for den økonomiske udvikling i udviklingslandene.

*Kjeld Philip**

* Professor, formand for Styrelsen for teknisk Samarbejde med udviklingslandene.

K. G. JUNGENSELT: *Löneandelen och den ekonomiska utvecklingen*. Stockholm: Almqvist & Wiksell, 1966. 278 pp. Pris: 35 S Kr.

Som titlen siger, omhandler Jungenselts bog den funktionelle indkomstfordeling. Udgangspunktet for behandlingen er en empirisk undersøgelse af udviklingen i nationalindkomstens lønandel og restindkomstandel i Sverige i perioden 1870-1950.

Resultatet af denne undersøgelse er tilvejebringelse af estimater af lønandele og restindkomster i den nævnte periode, dels på sektorniveau, dels globalt. Disse resultater bringes og kommenteres i bogens første kapitler. De følgende kapitler er rent teoretiske og gennemgår en del central teori for den langsigtede udvikling i den funktionelle indkomstfordeling. I bogens sjette kapitel belyses det tilvejebragte empiriske materiale ved hjælp af den gennemgængede teori, dog ikke i egentlig økonometrisk form, men således at teoriens ræsonnementer bruges til at sandsynliggøre forklaringen på de variationer, man observerer i indkomstfordelingen.

For dem, der er vænnet til sekvensen litteratur, hypotese, model og økonometrisk efterprøvelse, er Jungenselts bog uortodoks og behagelig at læse. Han lægger sig ikke fast på bestemte hypoteser til forklaring af indkomstfordelingen, og han opbygger heller ikke nogen specific model, han ville være villig til at forsvare med alle økonometriske midler. Der er to væsentlige grunde hertil. For det første er talmaterialet åbenbart for svagt til, at en mere raffineret økonometrisk behandling ville give udbytte. Grænseudbyttet ville formentlig være stærkt faldende, blot man går et lille skridt ud over de enkleste former for indexberegninger. For det andet må man jo se på den makroøkonomiske indkomstfordeling som en så kompleks og mangeartet størrelse, at man snarere skal betragte teorien som et instrumentarium af ræsonnementer og argumenter end som et sæt af mere eller mindre endegyldige modeller. Det er i hvert fald således, forfatteren anvender teorien i sin empiriske analyse. Dog,